

LIETUVOS RESPUBLIKOS
BRANDUOLINĖS ENERGIJOS ĮSTATYMO NR. I-1613 1 IR 2 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Sprendžiama problema: Valstybės įmonė Ignalinos atominė elektrinė (toliau – VĮ IAE) įgyvendina Ignalinos atominės elektrinės (toliau – Ignalinos AE) eksploatavimo nutraukimą, kurio metu palaipsniui griaunami Ignalinos AE statiniai, nebeatliekantys savo tiesioginių funkcijų, įskaitant ir pagalbinius statinius, kurie nebuvo užteršti radioaktyviomis medžiagomis. Šių statinių laikymas branduolinės energetikos objekto statiniais (toliau – BEOS) nebeatitinka Ignalinos AE dabartinės veiklos ir nepagrįstai ilgina bei brangina Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo procesą, kadangi tokių statinių nugriovimui taikomi griežtesni dokumentacijos parengimo ir derinimo su institucijomis reikalavimai. Lietuvos Respublikos energetikos ministerija, siekdama supaprastinti tokių statinių nugriovimo procesą ir sutaupyti Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimui skirtas lėšas, siūlo pakeisti Lietuvos Respublikos branduolinės energijos įstatymą (toliau – BEĮ) ir jame įtvirtinti nuostatas, kuriomis vadovaujantis branduolinės energetikos objekto pastatai ir inžineriniai statiniai būtų priskiriami prie BEOS įvertinus juose vykdytą arba vykdomą veiklą, paskirtį ir galimybę būti užterštais radioaktyviomis medžiagomis.

Dėl BEĮ 2 straipsnio 18 dalies pakeitimų.

VĮ IAE patikėjimo teise valdo 540 statinių, kurių dauguma yra suprojektuoti Ignalinos AE techniniame projekte ir kurie tiesiogiai ar netiesiogiai buvo skirti elektros arba elektros ir šilumos energijai gaminti. Įgyvendinant Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimą, palaipsniui turi būti griaunami Ignalinos AE statiniai, nebeatliekantys savo tiesioginių funkcijų, įskaitant ir pagalbinius statinius, kurie nebuvo užteršti radioaktyviomis medžiagomis ir kurie nereikalingi užtikrinant branduolinę, radiacinę ir (arba) fizinę saugą.

BEĮ 2 straipsnio 18 dalyje nustatyta, kad BEOS prie ypatingų statinių kategorijos priskiriami branduolinės (atominės) elektrinės, branduolinės (atominės) elektrinės energijos bloko, neenergetinio branduolinio reaktoriaus, branduolinių medžiagų saugyklos, radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio pastatai ir (ar) inžineriniai statiniai. To paties straipsnio 4 dalyje numatyta, kad branduolinė (atominė) elektrinė – tai visuma įrenginių ir statinių, skirtų elektros arba elektros ir šilumos energijai gaminti naudojant branduolinį kurą. Pagal statybos techninio reglamento STR 1.01.03:2017 „Statinių klasifikavimas“ (toliau – STR „Statinių klasifikavimas“), patvirtinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2016 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. D1-713 „Dėl statybos techninio reglamento STR 1.01.03:2017 „Statinių klasifikavimas“ patvirtinimo“, V skyriaus „Ypatingieji statiniai“ II skirsnio „Ypatingųjų statinių kategorijai priskiriamų statinių sąrašas“ nuostatas visi branduolinės energetikos objekto statiniai laikytini ypatingaisiais statiniais. Vadovaujantis nurodytomis BEĮ ir STR „Statinių klasifikavimas“ nuostatomis, visi VĮ IAE patikėjimo teise valdomi statiniai yra BEOS, kurie priskirtini ypatingųjų statinių kategorijai.

Atkreiptinas dėmesys, kad kai kurie VĮ IAE valdomi statiniai, kurie nėra ir nebuvo užteršti radionuklidais, pagal savo technines savybes atitinka neypatingųjų ir nesudėtingų statinių požymius, tačiau, vadovaujantis BEĮ 2 straipsnio 18 dalyje įtvirtinta BEOS formuluoote, yra priskirtini ypatingųjų statinių kategorijai. Šių VĮ IAE statinių rekonstravimo, remonto ir griovimo procesams būtų taikomi griežtesni reikalavimai ne dėl to, kad šie statiniai pasižymi ypatingomis techninėmis ir (ar) branduolinės, radiacinės ir fizinės saugos savybėmis, bet iš esmės dėl to, kad šie statiniai formaliai patenka į BEĮ 2 straipsnio 18 dalies reguliavimo apimtį, kurios aprėptis yra pernelyg plati ir nekurianti pridėtinės vertės.

Lietuvos Respublikos teisės aktuose BEOS nustatyti papildomi griežtesni reikalavimai nei statiniams, neturintiems branduolinės energetikos objekto statuso. Minėti specialūs reikalavimai įtvirtinti BEĮ, Lietuvos Respublikos statybos įstatyme, Branduolinės energetikos objekto statinio projekto derinimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio

3 d. Nr. 1873 nutarimu „Dėl Branduolinės energetikos objekto statybos ar rekonstravimo projekto derinimo tvarkos patvirtinimo“, bei Leidimų statyti, rekonstruoti, kapitališkai remontuoti ar griauti branduolinės energetikos objekto statinius išdavimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. liepos 19 d. Nr. 1165 nutarimu „Dėl Leidimų statyti, rekonstruoti, kapitališkai remontuoti ar griauti branduolinės energetikos objekto statinius išdavimo taisyklių patvirtinimo“. Palyginti su kitais statiniais, BEOS atžvilgiu teisės aktuose nustatyti šie papildomi reikalavimai: BEOS statybos, rekonstravimo, kapitalinio remonto ar griovimo projektas derinamas su devyniomis valstybės institucijomis, privaloma statybos techninę užduoti derinti su Valstybine atominės energetikos saugos inspekcija (toliau – VATESI), būtina atlikti poveikio aplinkai vertinimą, projekto techninę ekspertizę, statybos leidimą išduoda Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos. Minėti papildomi reikalavimai pagrįsti ir būtini, kai statomi, rekonstruojami, kapitališkai remontuojami ar griunami branduolinės, radiacinės ir fizinės saugos požiūriu svarbūs statiniai (pvz., reaktoriaus pastatas, radioaktyviųjų atliekų saugyklos pastatas ir pan.), tačiau yra pertekliniai, kai yra rekonstruojami, remontuojami ar griunami įvairūs pagalbiniai statiniai, kurie nėra ir niekada nebuvo užteršti radionuklidais ir kurie neturi jokios įtakos branduolinės, radiacinės ir fizinės saugos užtikrinimui. Pavyzdžiui, vadovaujantis šiuo galiojančiu reglamentavimu, VĮ IAE valdomo sandėlio, garažo ar perėjimo galerijos, kurie nėra užteršti radionuklidais ir nėra svarbūs branduolinės, radiacinės ir fizinės saugos požiūriu, rekonstrukcijai ar griovimui yra taikomi tokie patys reikalavimai kaip ir reaktoriaus pastato rekonstrukcijai ar griovimui (projekto derinimo, ekspertizės, statybos leidimo išdavimo ir kitais aspektais).

Pažymėtina, kad esamas reguliavimas taip pat gali riboti konkurenciją statybos srityje, kai statybos rangos darbų viešojo pirkimo sąlygose yra reikalaujama, kad rangovai turėtų branduolinės energetikos objektų statybos atestatus, kai realiai patys rekonstruojami, remontuojami ar griunami statiniai technine prasme neturi jokių branduolinės energetikos objekto savybių.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, ir siekdama efektyvesnio Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo ir tam skirtų lėšų taupymo, Energetikos ministerija Lietuvos Respublikos branduolinės energijos įstatymo Nr. I-1613 1 ir 2 straipsnių pakeitimo įstatymo projektu (toliau – BEĮ pakeitimo projektas) siūlo keisti BEĮ 2 straipsnio 18 dalies nuostatą, kai pastatų ir (ar) inžinerinių statinių priskyrimą BEOS lemia jų formali paskirtis, į nuostatą, kai branduolinės energetikos objekto pastatai ir (ar) inžineriniai statiniai BEOS priskiriami vadovaujantis realiomis jų techninėmis ir (ar) branduolinės, radiacinės, fizinės saugos savybėmis. Kadangi konkretų pastatą ir (ar) inžinerinį statinį priskirti BEOS kategorijai galima tik įvertinus jo individualią eksploatavimo istoriją, nustačius radiologines savybes ir atlikus saugos analizę, šio vertinimo rezultatus licencijos turėtojas turėtų suderinti su VATESI, kaip branduolinės energetikos objekto projektą arba kaip jo pakeitimą.

Priėmus šį BEĮ pakeitimo projektą nereikėtų keisti įgyvendinamųjų teisės aktų, kadangi šiuo metu galiojantys teisės aktai pakankamai reglamentuoja branduolinės energetikos objekto projekto pakeitimų tvarką, ir jų reikalavimai yra pakankami konkrečaus pastato ir (ar) inžinerinio statinio įvertinimui ir priskyrimui BEOS kategorijai. VATESI reikalavimai, kuriais reikia vadovautis nustatant, ar statinys yra paveiktas radionuklidų, yra nustatyti Branduolinės saugos taisyklėse BST-1.5.1-2016 „Branduolinės energetikos objektų pastatų ir aikštelės atitikties nebekontroliuojamiesiems radioaktyvumo lygiams nustatymas“, kurios patvirtintos VATESI viršininko 2016 m. gruodžio 20 d. įsakymu Nr. 22.3-206 „Dėl Branduolinės saugos taisyklių BST-1.5.1-2016 „Branduolinės energetikos objektų pastatų ir aikštelės atitikties nebekontroliuojamiesiems radioaktyvumo lygiams nustatymas“ patvirtinimo“. Branduolinės energetikos objekto projekto pakeitimai, kuriu metu būtų atliekamas Ignalinos AE aikštelėje esančio pastato ir (ar) inžinerinio statinio priskyrimas prie BEOS, turi būti atliekami vadovaujantis branduolinės energetikos objekto modifikacijų atlikimo tvarkos aprašu, kuris patvirtintas VATESI viršininko 2011 m. spalio 7 d. įsakymu Nr. 22.3-99 „Dėl Branduolinės saugos reikalavimų BSR-1.8.2-2015 „Branduolinės energetikos objekto modifikacijų kategorijos ir modifikacijų atlikimo tvarkos aprašas“.

Branduolinės energetikos objekto pastatams ir (ar) inžineriniams statiniams, priskirtiems prie BEOS, ir toliau galios šiuo metu nustatytas reglamentavimas.

VĮ IAE įvertino, kad būtų galima išvengti 160–167 tūkst. eurų sąnaudų, jeigu BEĮ nuostatos būtų pakeistos, ir kai kurių Ignalinos AE pastatų ir inžinerinių statinių galima būtų nelaikyti BEOS.

Dėl BEĮ 1 straipsnio 3 dalies ir 2 straipsnio 19 dalies pakeitimų. Dabartiniame Branduolinio kuro ciklo medžiagos apibrėžime nurodomos tik tos radioaktyviosios atliekos, kurios susidarė medžiagas naudojant branduolinės energetikos srityje, tačiau branduolinės energetikos objekte yra saugomos ne tik šios atliekos, bet ir iš smulkiųjų atliekų gamintojų priimtos saugoti radioaktyviosios atliekos. Visų radioaktyviųjų atliekų saugojimo ir tvarkymo branduolinės energetikos objekte valstybinę priežiūrą atlieka VATESI. Vėliau tiek radioaktyviosios atliekos, kurios susidarė medžiagas naudojant branduolinės energetikos srityje, tiek kitos branduolinės energetikos objektuose saugomos radioaktyviosios atliekos bus tvarkomos ar vežamos į atitinkamus radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginius. Radioaktyviųjų atliekų vežimui yra reikalinga licencija, vežimo veikla taip pat turi būti prižiūrima reguliuojančiosios institucijos. Todėl tuo atveju, kai iš branduolinės energetikos objekto reikėtų vežti radioaktyvias atliekas į kitą branduolinės energetikos objektą ir tarp jų būtų iš smulkiųjų atliekų gamintojų priimtos saugoti radioaktyviosios atliekos, jų vežimui reikėtų dviejų institucijų – VATESI ir Radiacinės saugos centro – išduotų licencijų. Sąvokos „branduolinio kuro ciklo medžiaga“ apibrėžtį papildžius branduolinės energetikos objekte tvarkomomis radioaktyviosiomis atliekomis, priežiūros mechanizmas būtų patobulintas, o ūkio subjektui būtų palengvinta veikla, kadangi tiek šių atliekų saugojimą ir tvarkymą, tiek vežimą (ir radioaktyviųjų atliekų, kurios susidarė medžiagas naudojant branduolinės energetikos srityje, ir kitų branduolinės energetikos objektuose saugomų radioaktyviųjų atliekų, kurias tvarkymo metu yra sunku atskirti) prižiūrėtų viena institucija – VATESI. Atsižvelgiant į patikslintą sąvokos „branduolinio kuro ciklo medžiaga“ apibrėžtį, tikslintina ir 1 straipsnio 3 dalis, atsisakant dubliuojančių nuostatų.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Energetikos ministerijos Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo skyrius (vedėja Asta Žalnieriūtė, tel. (8 5) 203 4684, el. p. asta.zalnieriute@enmin.lt), tiesioginis rengėjas – vyriausiasis specialistas Renatas Šumskis, tel. (8 5) 203 4684, papild. 4, el. p. renatas.sumskis@enmin.lt.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

BEĮ 2 straipsnio 18 dalyje nustatyta, kad BEOS prie ypatingų statinių kategorijos priskiriami branduolinės (atominės) elektrinės, branduolinės (atominės) elektrinės energijos bloko, neenergetinio branduolinio reaktoriaus, branduolinių medžiagų saugyklos, radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio pastatai ir (ar) inžineriniai statiniai. Visi branduolinės energetikos objekto pastatai ir (ar) inžineriniai statiniai yra BEOS ir yra priskiriami prie ypatingų statinių kategorijos.

BEĮ 2 straipsnio 19 punkte pateikta sąvokos „branduolinio kuro ciklo medžiaga“ apibrėžtis apima tik tas radioaktyvias atliekas, kurios susidarė medžiagas naudojant branduolinės energetikos srityje branduolinės energetikos objektuose, tačiau nenurodytos branduolinės energetikos objektuose tvarkomos radioaktyviosios atliekos iš kitų radioaktyviųjų atliekų darytojų (pramonės, medicinos įstaigų) priimtos radioaktyviosios atliekos.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Siūlomos priemonės: BEĮ pakeitimo projektu siūloma keisti BEĮ 2 straipsnio 18 dalies nuostatą, kai pastatų ir (ar) inžinerinių statinių priskyrimą BEOS lemia jų formali paskirtis, į nuostatą, kai branduolinės energetikos objekto pastatai ir (ar) inžineriniai statiniai BEOS priskiriami vadovaujantis realiomis jų techninėmis ir (ar) branduolinės, radiacinės, fizinės saugos savybėmis, o jų priskyrimas kontroliuojamas derinant branduolinės energetikos objekto projektą arba jo pakeitimus.

Nauda visuomenei: Įgyvendinus šiuos BEĮ pakeitimus dėl paprastesnių procedūrų, taikomų griauinant Ignalinos AE pastatus ir (ar) inžinerinius statinius, bus efektyviau įgyvendinamas Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimas ir bus taupomos tam skirtos lėšos. Branduolinės, radiacinės ir fizinės saugos kontrolė bus užtikrinta derinant branduolinės energetikos objekto projektą arba jo pakeitimus.

BEĮ pakeitimo projektu siūloma pakeisti BEĮ 2 straipsnio 18 dalies nuostatą, nustatant, kad branduolinės energetikos objekto pastatai ir (ar) inžineriniai statiniai BEOS priskiriami, jei juose planuojama arba vykdoma veikla su branduolinio kuro ciklo medžiagomis, arba kurie dėl anksčiau vykdytos tokios veiklos pagal VATESI nustatytus reikalavimus laikomi paveiktais radionuklidų, taip pat pastatai ir (ar) inžineriniai statiniai, kurių ir (arba) kuriuose esančių įrenginių viena iš paskirčių yra užtikrinti branduolinę, radiacinę ir (arba) fizinę saugą, ir šie branduolinės energetikos objekto pastatai ir (ar) inžineriniai statiniai yra nurodyti branduolinės energetikos objekto projekte arba jo pakeitimuose.

Siekiant patikslinti BEĮ 2 straipsnio 19 punkte pateiktą sąvokos „branduolinio kuro ciklo medžiaga“ apibrėžtį, siūloma šį punktą papildyti nuostata, kad branduolinio kuro ciklo medžiagos yra ir branduolinės energetikos objekte tvarkomos radioaktyviosios atliekos (tokiu būdu apimant ir radioaktyvias atliekas iš kitų radioaktyviųjų atliekų darytojų, kurios perduotos tvarkyti branduolinės energetikos objekte). Atsižvelgiant į patikslintą sąvokos „branduolinio kuro ciklo medžiaga“ apibrėžtį, tikslinama ir 1 straipsnio 3 dalis, atsisakant dubliuojančių nuostatų, susijusių su radioaktyviosiomis atliekomis, tvarkomomis branduolinės energetikos objekte.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus BEĮ pakeitimo projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

BEĮ pakeitimo projekto įgyvendinimas kriminogeninei situacijai ir korupcijai įtakos neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

BEĮ pakeitimo projektas nesusijęs su verslo sąlygomis ir jo plėtra.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus BEĮ pakeitimo projektą, nereikės atnaujinti, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios teisės aktų.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

BEĮ pakeitimo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų. BEĮ pakeitimo projekte tikslinamos sąvokų „branduolinės energetikos objekto statiniai“ ir „branduolinio kuro ciklo medžiaga“ apibrėžtys. Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Europos Sąjungos žmogaus teisių ir pagrindinių

laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

BEĮ pakeitimo projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Priėmus BEĮ pakeitimo projektą, nereikės rengti įgyvendinamųjų teisės aktų.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

BEĮ pakeitimo projekto nuostatomis įgyvendinti papildomų valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšų nereikės.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

BEĮ pakeitimo projektas viešai paskelbtas Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje, siūlant suinteresuotiems ir kitiems asmenims teikti pastabas ir pasiūlymus.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno Eurovoc terminus, temas ir sritis

„Branduolinė energetika“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.

Energetikos ministerijos
kalbos tvarkytoja

Aušra Siniuvienė

2019-09-24

Energetikos ministerijos
Teisės skyriaus vyriausioji specialistė

Daiva Brazdžiuvienė

2019-09-24

Energetikos ministras

Žygimantas Vaičiūnas

2019-09-25